

Join the revolution: hoe de realiteit theatermakers voortdurend voorbijsnelt

Donderdag 17 december is het precies vijf jaar geleden dat de 26-jarige fruitverkoper Mohammed Bouazizi zich in brand stak in de Tunesische stad Sidi Bouzid. Het was de vonk van de Jasmijnrevolutie. Nog geen maand later vluchtte dictator Ben Ali naar Saudi-Arabië met een vliegtuig vol gestolen goud. Action Zoo Humain, het gezelschap van theatermakers Chokri en Zouzou Ben Chikha, maakte er een toneelstuk over dat woensdagavond in première ging in de salons van de Gentse opera.

- christophe callewaert

donderdag 17 december 2015

Ook in het stuk van Action Zoo Humain is de tragische dood van Bouazizi slechts de vonk van een diepe reflectie over revolutie en kunst. Zelden kleefde een theatervoorstelling zo dicht op de realiteit. Wat is bijvoorbeeld het verband tussen de Jasmijnrevolutie en Star Wars waarvan deel 7 woensdag in première ging?

De diehard *Star Wars*-fans die in dure kostuums uren stonden aan te schuiven voor de wereldpremière van de film, zullen doceren dat Luke Skywalker afkomstig is van de planeet Tatooine. Die naam verwijst naar Tataouine, een stad in het zuiden van Tunesië. Vier *Star Wars*-films werden gedeeltelijk opgenomen in Tunesië. Maar Disney, de nieuwe eigenaar van de scifi-franchise, koos deze keer voor Abu Dhabi. Het was een nieuwe klap voor Tunesië. Na de revolutie en de aanslagen bleven de toeristen weg.

Hoe kan je de revolutie en het Tunesische volk steunen, vraagt Action Zoo Humain zich af? Moet je Tunesische avantgarde-kunstenaars financiële hulp sturen? Moet de originele set in Tataouine gerestaureerd worden of bouw je toch beter waterputten want wat hebben gewone Tunesiërs aan symbolen?

De acteurs verdedigen elk één van die opties met een discours dat dicht op hun eigen lijf en ideeën plakt. Zo ontpopt een alweer grootse Marijke Pinoy zich als de oermoeder die het opneemt voor alle moeders van kinderen met lege magen. De intense discussies worden doorkruist door de scherpe oneliners van een baldadige Mourade Zeguendi in bloedvorm.

Diezelfde discussie hadden ze al eens geproduceerd op de '*Journées théâtrales de Carthage*', een internationaal festival waar Action Zoo Humain één van de gasten was. De respons van het Tunesische publiek zit als een laag in de teksten verwerkt.

Speel dit stuk trouwens op gelijk welke plaats in de wereld en je krijgt een rijke interactie en confrontatie met het publiek. De schuchtere toeschouwers in Vlaanderen slikken hun opmerkingen liever in en bewaren hun kritiek voor achteraf in de bar. Hopelijk slagen de makers er in om dat aspect toch nog uit te bouwen in de toekomst.

Oriëntalisme

Het stuk begint met een solo van de Tunesische danser Rochdi Belgasmi. Het mondt later uit in de verbeelding van de tragiek van kunstenaars uit het Zuiden. De westerse oriëntaalse visie ontnemt hen hun autonomie als kunstenaar. Zij worden altijd gebombardeerd tot symbool van de zucht naar vrijheid. In de westerse verbeelding worden artistieke maar ook intellectuele uitingen in de Arabische wereld steeds weer geframed tot een strijd tegen hét extremisme of dé dictatuur. Kunstenaars of intellectuelen worden zo dan pionnen van de vermeende Europese verlichtingsidealen in barbaars gebied.

Symbolen daar gaat het uiteindelijk over. Is iedereen die zich verzet tegen de heersende orde – of dat nu racisme is of kolonialisme of sociale onrechtvaardigheid – veroordeeld tot symbolische acties? Het is één van de centrale vragen van het stuk. Join the revolution wordt daardoor ook een introspectie over de eigen praktijk van de theatermakers.

Wat heeft twintig jaar toneelstukken maken in de vastgeroeste Belgische context opgeleverd? De opstand in Tunesië – het land dat ze kenden van het veel te hete zand tussen de tenen tijdens zomervakanties vol verveling en puberale verlangens - deed ook het revolutionaire vuur in Chokri en Zouzou Ben Chikha ontbranden. Maar toen kwam al snel de ontnuchtering. De Arabische lente die oversloeg naar Egypte en tal van andere landen en die zelfs de inspiratie vormde van Occupy Wall Street werd gevolgd door de Egyptische contrarevolutie, de Syrische winter en de opkomst van IS. De taxichauffeur in Tunesië haalt zijn schouders op voor de Nobelprijs die zijn land te beurt viel. Hij wil brood op de plank en geen abstracte vrijheid in een land dat in de steek gelaten wordt door de toeristen en Disney.

Dan maar met de staart tussen de benen terug naar de symbolenstrijd? Action Zoo Humain heeft sinds zondag, één van de laatste repetitiedagen, zelf een levensgroot symbool in hun midden lopen. Acteur Zouzou Ben Chikha werd het slachtoffer van een racistisch geïnspireerde politiecontrole in Gent. Door zijn (tv-)bekendheid werd de etnic profiling van de politie een punt op de politieke agenda. Maar het stemt tegelijk bitter en hopeloos. Als dit zelfs bij één van Vlaanderens populairste acteurs kan gebeuren en als er zelfs dan geen excuses van af kunnen, wat zegt dat dan over het racisme in onze maatschappij?

De theatermakers hebben die hele pijnlijke episode nog verwerkt in het stuk. Dat zorgt opnieuw voor bevreemdende verhaallijnen. Join the revolution, is het tweede luik van de Waarheidscommissietrilogie. De eerste aflevering ging over de herdenking van de Gentse mensentuin 100 jaar geleden toen een groep Senegalezen en Filipijnen tentoongesteld werden in een zoo.

Naar aanleiding van die voorstelling bood burgemeester Daniel Termont zijn verontschuldiging aan voor wat toen gebeurde. En hij voegde er aan toe: “De huidige Gentse samenleving zou dit nooit meer doen. We moeten met elkaar samenleven in een multiculturele maatschappij die we nu zijn. Willen of niet. Zo is het.” Met zijn verdediging van de Gentse politieagenten en zijn weigering om excuses aan te bieden, zet Termont de holheid van die woorden in de verf.

Als je in deze woelige tijden een theaterstuk wil maken op het ritme van de realiteit, dan haalt die realiteit je voortdurend in. Het zorgt ongetwijfeld voor koortsachtige repetities maar het levert een urgent stuk op over de wereld van vandaag. Net als alle goede kunst stelt Join the revolution meer vragen dan het er oplost. Maar misschien hebben we dat net nodig nu: de juiste vragen stellen. Dan komen we misschien te weten waarom de revolutie maar niet komen wil in Vlaanderen.

Aan de voorstelling is een crowdfunding verbonden. Meer informatie daarover op www.artiestenzondergrenzen.be.

Join the revolution speelt nog tot 22 januari in Gent, Brussel, Rotterdam en Antwerpen. <http://www.actionzoohumain.be/nl/event/17/join-the-revolution>